

Social kontakt för hund i rastgård – när kan kraven anses uppfyllda?

*Social contact for dogs kept in kennels
- when is the need met?*

Jenny Löffström

Etologi och djurskyddsprogrammet

Foto: Jenny Löffström

**Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Etologi och djurskyddsprogrammet**

Skara 2012

Studentarbete 439

**Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Animal Environment and Health
Ethology and Animal Welfare programme**

Student report 439

ISSN 1652-280X

Social kontakt för hund i rastgård – när kan kraven anses uppfyllda?

Social contact for dogs kept in kennels - when is the need met?

Jenny Löfström

Studentarbete 439, Skara 2012

G2E, 15 hp, Etologi och djurskyddsprogrammet, självständigt arbete i biologi, kurskod EX0520

Handledare: Stefan Gunnarsson

Institutionen för husdjurens miljö och hälsa Box 234, 532 23 Skara

Biträdande handledare: Jenny Mattsson

Länsstyrelsen Västra Götalands län Box 224, 532 23 Skara

Examinator: Johan Loberg

Institutionen för husdjurens miljö och hälsa Box 234, 532 23 Skara

Nyckelord: Hund, social kontakt, socialt behov, rastgård.

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap

Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Box 234, 532 23 SKARA

E-post: hmh@slu.se, **Hemsida:** www.slu.se/husdjurmiljohalsa

I denna serie publiceras olika typer av studentarbeten, bl.a. examensarbeten, vanligtvis omfattande 7,5-30 hp. Studentarbeten ingår som en obligatorisk del i olika program och syftar till att under handledning ge den studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Arbetenas innehåll, resultat och slutsatser bör således bedömas mot denna bakgrund.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ABSTRACT	4
INLEDNING	5
Bakgrund.....	5
Syfte och frågeställningar	6
Material och metod.....	6
RESULTAT.....	7
Hundars sociala behov	7
Artfränders påverkan på välfärd hos hundar	8
Konsekvenser av bristfälligt hållande av hund i rastgård.....	9
Behov av social kontakt i relation till svensk lagstiftning.....	10
DISKUSSION	11
SLUTSATSER	14
POPULÄRVETENSKAPLIG SAMMANFATTNING.....	14
TILLKÄNNAGIVANDEN	15
REFERENSER	16
Bilaga 1	19

ABSTRACT

People in Sweden have more and more dogs in their care, and several of these dogs are kept in kennels in back yards for various reasons. According to Swedish animal welfare legislations the need for social contact for dogs has to be met. However, there are few details presented on how to meet the need and when it can be considered satisfied. Does the dog need human contact to fulfill the need, or is the company of other dogs enough? This study aims to specify what can be acceptable when it comes to fulfilling dogs' social needs in accordance with the Swedish animal welfare legislation.

It is well known that dogs are social animals that have a great need for social contact. Dogs kept in social isolation often show signs of distress such as excessive barking, repetitive movement, excitement and aggression. Keeping dogs together in groups or pairs has been shown to improve welfare and reduce the occurrence of abnormal behaviors.

Humans also seem to be of great importance to satisfy dogs' social needs. The special relationship between dogs and humans has evolved over thousands of years and can be compared with that of a parent and child. It is a unique relationship among domesticated species. Studies show that dogs are more active and display more playful behavior in the presence of humans. Further studies show that dogs that are kept inside the house show less abnormal behaviors and are generally more obedient than those kept in outdoor kennels. I therefore conclude that dogs in kennels benefit from social contact with both humans and other dogs. However, it is hard to know the exact amount of social contact that is required to satisfy the need and putting a time limit on it has been proven to be difficult.

Part two of this study presents general guidelines on how authorities can interpret the rules on the subject to better control situations where there is a risk that dogs suffer due to limited social contact. These guidelines aim to provide authorities with general information about dogs' social needs based on scientific research. However, an individual assessment in each case is necessary.

A change in the Swedish animal welfare legislation is suggested to help animal welfare inspectors in their work to assess whether the need for social contact is met. It is also suggested that a change is made so that the need of human contact is better regulated.

INLEDNING

I Sverige har antalet hundar ökat stadigt de senaste åren enligt Svenska Kennelklubbens ägarregister (2012-03-27) och många av dessa lever större delen av sina liv i rastgårdar av olika anledningar (Taylor & Mills 2007; Pullen *et al.* 2010). Hur hundar ska hållas i rastgårdar och riktlinjer gällande bland annat social kontakt finns delvis beskrivet i lagstiftningen, men hur god välfärden är för hundar som frekvent vistas i rastgårdar under långa perioder kan diskuteras. Hundar är dåligt anpassade för ett liv i rastgård och många hundar i dessa miljöer kan uppleva försämrad välfärd (Hiby *et al.* 2006; Rooney *et al.* 2007, 2009). Dessutom är detta ett ämne som kan vara svårbedömt vid Länsstyrelsens djurskyddskontroller då riktlinjer för vad som är tillfredställande social kontakt är bristfälliga (pers. kommunikation djurskyddshandläggare Jenny Mattsson, Länsstyrelsen, 2012-02-10). Arbetet begränsas till att främst handla om social kontakt och ämnen som rörelsebehov etc. kommer inte att diskuteras annat än mycket övergripande.

Bakgrund

År 2008 utkom Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2008:5) om hållande av hund och katt, saknr L102. Dessa föreskrifter ersatte tidigare gällande bestämmelser som i huvudsak var från 1995 och kallades "Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2004:18) om uppfödning, försäljning och förvaring av hundar samt om förvaringsutrymmen för och avel med hundar och katter". Den främsta anledningen till uppdateringen var att tidigare föreskrifter inte innehöll skötselbestämmelser.

I dessa nyare föreskrifter finns bestämmelser för hur man får hålla hundar och hur de ska skötas.

I 1 kap 17§ L102 står att:

"Hundar och katter ska få sitt behov av social kontakt tillgodosett"

Som allmänt råd till denna paragraf står:

"Social kontakt bör ske genom sällskap av artfrände eller människa. Kontakt med människor bör ske några timmar varje dag genom aktivering, rastning eller annan sysselsättning".

I jordbruksverkets föreskriftsmotiv till L102 (dnr: 31-6478/07) står följande motivering till 1 kap 17§:

"Den här paragrafen har kommit till bland annat för att hundar som bor i hundgårdar och katter som bor instängda någonstans ska få mer social kontakt än bara två snabba tillsynsbesök per dag. Eftersom många, speciellt hundar som lever i rastgårdar, lever ett ganska ensamt liv kommer nu krav på att de ska få sitt behov av social kontakt tillgodosett. Det räcker inte med tillsyn två gånger per dag utan de ska även få någon mer kontakt med människor om inte behovet kan anses tillfredställas tillräckligt av artfränder. När man förvarar hundar i social isolering, anses det generellt vara menligt för hundarnas välfärd och att isoleringen resulterar i beteendeförändringar så som undandragande, inaktivitet, stereotypier och skällande och större

fysiologiska stressreaktioner, inkluderande ökad saliv- och urinkoncentration av cortisol”

Som motivering till det allmänna rådet står bland annat:

”Social kontakt bör ske genom sällskap av artfrände eller människa men kan i vissa speciella fall även ske genom sällskap av andra djur. Hundar umgås gärna med människor men behovet av social kontakt kan anses uppfyllt om den lever med en artfrände som den fungerar ihop med.”

Detta är vad man har att utgå ifrån vid en djurskyddskontroll när man ska bedöma huruvida hundens sociala behov är tillgodosett och det är enligt min personliga åsikt något svårtolkade motiveringar och råd. Vad exakt innebär ”några timmar” per dag? Räcker ”några timmar” för att tillgodose det sociala behovet hos ett flockdjur som hunden? Om hunden har sällskap av en artfrände, kan då verkligen behovet av social kontakt anses uppfyllt?

Genom den lagstiftning som finns för närvarande blir djurskyddsbedömningen av hundar i rastgård komplicerad. Det är därför angeläget att utreda detta ämne då välfärden hos hundar kan bli lidande.

Syfte och frågeställningar

Syftet med arbetet var att utreda hur hundars sociala behov ser ut och utifrån det göra en bedömningsvägledning för att underlätta för Länsstyrelsen vid kontroll av hundar som hålls i rastgård. För att uppnå detta besvaras nedanstående frågeställningar.

1. Hur ser hundars, generella, sociala behov ut?
2. Vilken påverkan har närvaron av artfränder på välfärden hos hundar som hålls i rastgård?
3. Vilka konsekvenser kan det få för hundar som hålls i rastgård under långa perioder?
4. Uppfylls hundars behov av social kontakt genom minimikraven i svensk lagstiftning vid hållande i rastgård?

Material och metod

Grunden till arbetet med bedömningsvägledningen ligger i en litteraturstudie där vetenskaplig litteratur gjord på ämnet sammanställts. Det finns mycket forskning gjord kring hundars välfärd varför en litteraturstudie blev en självklar grund för att samla pålitlig information till det skrivna arbetet.

Litteratursökningen genomfördes i databaserna Web of Knowledge och Google Scholar och sökorden som användes var ”dogs”, ”social behaviour”, ”social contact”, ”kennel” och ”welfare”. Varje sökord genererade tusentals träffar varför endast de mest relevanta för frågeställningen valdes ut. Många av referenserna har framkommit genom vidare

hänvisningar i de studier som hittats med hjälp av ovanstående sökord. Av de cirka 150 studier som verkade relevanta och lästes, valdes 51 stycken ut för vidare granskning och av dessa har 39 stycken använts i arbetet.

Det finns många studier gjorda på hundar i rastgårdar på omplaceringsanläggningar och vissa sådana studier finns representerade i arbetet på grund av att de berört frågeställningarna. Grundtanken med att hundarna spenderar mesta delen av sin tid fränskiljd från människor är samma oavsett om hunden bor i omplaceringshem eller i en rastgård. Studier gjorda på yttre faktorer så som ljud och storlek på inhägnader har bortprioriterats för att begränsa arbetets omfattning. Även studier som fokuserade på specifika hundtyper eller träningsmetoder samt avancerade veterinära studier valdes bort i litteratursökningen.

Svenska Kennelklubbens ägarregister användes för att få en bild över huruvida vi skaffar fler hundar i Sverige än tidigare och Jordbruksverkets författningssamling användes för inhämtandet av aktuell lagstiftning som presenterades i arbetet. Båda dessa referenser kan anses ovetenskapliga, men var nödvändiga för arbetet. Denna information gick inte att få från vetenskapliga källor.

För tips och idéer för bedömningsvägledningens utformning studerades ett tidigare examensarbete gjort på bedömning av social kontakt för häst (E. Filipsson 2010). Den vetenskapliga informationen som framställs i bedömningsvägledningen inhämtades i samband med ovan beskrivna litteratursökning.

RESULTAT

För att få klarhet i hur djurskyddsbedömningen gällande social kontakt för hund i rastgård ska utföras krävs kunskap om hundars sociala behov och om och hur social isolering samt bristfälligt hållande i rastgård påverkar hundar. Nedanstående redogörelse är en översiktligt sammanställning av den forskning som finns inom detta område. Ingen hänsyn tas till individ – och rasskillnader.

Hundars sociala behov

Det har varit svårt att hitta konkret forskning gällande det generella sociala behovet hos hundar. Att hundar är sociala djur råder det dock ingen tvekan om (Wells & Hepper 1998; Hvozdk et al., 2003; Bergamasco et al., 2010). Hundar och människor har levt sida vid sida i tusentals år och det är allmänt vedertaget att hunden härstammar från vargen, som anses vara en mycket social karnivor (Hubrecht et al., 1992). Av alla de arter som kan anses domesticerade av människan påstår Nagasawa et al., (2009) att ingen annan har utvecklat den relationen till människor som hunden har. Relationen mellan hund och människa är speciell då den utgör ett socialt band mellan två olika arter, något som är ovanligt i naturen (Konok et al., 2011).

Hundar är skickligare än andra arter på att kunna tyda människors signaler (Reid 2009). Det finns enligt Reid (2009) flera potentiella anledningar till att kommunikationen mellan hund och människa är framgångsrik. En teori är att domesticeringsprocessen har gjort hundar experter på att utnyttja kognitiv problemlösning för att nå framgång i en social

nisch som inte används av andra djur. En annan teori är att hundar helt enkelt har haft möjlighet att lära sig människors signaler genom socialt umgänge mellan de båda arterna.

Topál *et al.*, (2005) visar i en studie, där hundar jämförs med vargar, att hundar genom domesticeringen har utvecklat en sorts tillgivenhet till människor som vargar inte har. Denna tillgivenhet visas genom att hundar är kontaktsökande gentemot människor. Genom att studera hundar som inte haft social kontakt med människor tidigare såg man att det räckte med en stunds mänsklig närvaro för att hundarna skulle ta kontakt och visa tillgivenhet, något som inte sågs hos vargar. Prato-Previde *et al.*, (2003) samt Topál *et al.*, (2005) konkluderar att hundar har förmågan att fästa sig vid människor på samma sätt som spädbarn gör. Ovanstående författare menar vidare att relationen mellan människa och hund kan liknas vid en förälder-barn-relation och att hundägare ofta behandlar sina hundar på liknande sätt som de gör med sina barn. Tami *et al.*, (2008) menar att ju bättre relationen är mellan hund och människa desto mindre är frekvensen av oönskade beteenden hos hundar. Samma författare konkluderar även att hundar som bor inne i huset, istället för i rastgård, generellt är vänligare och lydigare.

Kobelt *et al.*, (2007) studerade hundar som hölls i inhägnade bakgårdar och konstaterade att ju oftare hundarna vistas tillsammans med människor, desto svårare blir det för dem att spendera tid ensamma. Hundar som hölls inne på nätterna uppvisade ett större intresse för vad ägarna gjorde på dagen när de vistades på bakgården. Dessa hundar spenderade mer tid nära huset och grinden där ägarna kom och gick. Ovanstående författare menar även att hundar var mer aktiva då de hade direkt kontakt med människor och de uppvisade fler lekbeteenden. Förekomst av lekbeteenden räknas ofta som en positiv parameter då man mäter djurs välfärd och somliga menar att dessa beteenden endast uppvisas då djuret är friskt och inte upplever stress (Olivera *et al.*, 2010).

Mänsklig kontakt har även en positiv effekt på hundar i omplaceringsanläggningar genom att bland annat ökad aktivitet, kontaktsökande och svansviftande kan ses hos hundarna (Normando *et al.*, 2009). Liknande resultat påvisas även av Menor-Campos *et al.*, (2011) som menar att ökad mänsklig kontakt samt mer motion genererar bättre välfärd hos omplaceringshundar. Studier på omplaceringshundar utfördes även av Coppola *et al.*, (2006). Författarna visar i sin studie att 45 minuters social kontakt med människor, inklusive lek, repetition av grundfärdigheter samt fysisk kontakt, genererade minskade stressreaktioner i jämförelse med kontrollgruppen som inte hade social kontakt med människor i någon större utsträckning.

Artfränders påverkan på välfärd hos hundar

Nedan framläggs forskningsresultat gällande social kontakt mellan hundar. Genom att framhålla jämförande studier på beteenden hos ensamhållna hundar och grupphållna hundar kan vissa slutsatser dras gällande välfärden hos respektive.

Hubrecht *et al.*, (1992) genomförde en studie där de jämförde beteenden hos hundar som hölls ensamma och hundar som hölls i grupp. Resultaten visade att hundar som hölls i grupp var mer aktiva och uppvisade fler sociala och utforskande beteenden. Rörelsemönstret hos de ensamhållna hundarna var oftare repetitivt, cirkulering i rastgården var vanligt förekommande. Hetts *et al.*, (1992) konstaterade att försökshundar som hölls i total isolering uppvisade högst frekvens av onormala beteenden och vokalisering.

Hubrecht *et al.*, (1992) samt Taylor & Mills (2007) menar att grupphållning av hundar kan medföra ökad välfärd. Av dessa anledningar har man på många försöksdjursanläggningar ändrat sina inhysningssystem från ensamhållning till grupphållning för hund (Taylor & Mills 2007).

Även Sonderegger & Turner (1996) och Mertens & Ulshelm (1996) pekar på fördelar med grupphållning gentemot ensamhållning av hundar. Att hålla hundar i grupp ger dem utlopp för sitt naturliga rörelsebehov samt sitt sociala behov vilket ger färre beteendemässiga problem. Författarna poängterar dock vikten av att hundar som hålls tillsammans ska trivas ihop. Hetts *et al.*, (1992) och Mertens & Unshelm (1996) visade att par/grupp-hållna hundar skällde mindre och var generellt lugnare än ensamhållna hundar. För hundar som vara vana vid grupphållning förändrades beteendet när de fräntogs denna möjlighet och de uppvisade låg kroppshållning vilket indikerar stress (Beerda *et al.*, 1998). Vidare menar Hetts *et al.*, (1992) att social isolering har större påverkan på hundars välbefinnande än storleken på utrymmet där de vistas.

Wells & Hepper (1998) studerade ensamhållna hundar i omplaceringsanläggningar och konstaterade att om hundarna hade möjlighet att se andra hundar så utnyttjade de den möjligheten. Visuell kontakt med andra hundar visades även ha en positiv inverkan på problem relaterade till understimulering hos ensamhållna hundar. Vidare menar författarna att för att helt tillfredsställa det sociala behovet krävs även fysisk kontakt.

Konsekvenser av bristfälligt hållande av hund i rastgård

Vissa hundar har svårt att anpassa sig till ett liv i rastgård och detta kan bero på många saker, däribland begränsad rörelseförmåga och begränsad social kontakt med människor och andra hundar (Rooney *et al.*, 2007; Taylor & Mills 2007; Gaines *et al.*, 2008). Bergamasco *et al.*, (2010) menar att minskad kontakt med människor och artfränder med tiden kan ge både fysiologiska och beteendemässiga störningar hos hundar. Denna teori stöds även av andra författare (Beerda *et al.*, 1998; Schipper *et al.*, 2008) som menar att hundar som hålls ensamma i begränsade och stimulansfattiga utrymmen ofta visar tecken på stress, främst i form av upphetsning, aggression och osäkerhet. Andra beteenden som kan ses hos hundar som vistas ute ensamma långa perioder är enligt Kobelt *et al.*, (2007) grävande och tuggande, men huruvida dessa beteenden är stressrelaterade eller har någon påverkan på välfärden hos djuren är enligt författarna oklart. Det finns dock indikationer på att hundar som utsätts för stress, rädsla och oro har större benägenhet att få sjukdomar och dö i förtid (Beerda *et al.*, 1999; Dreschel 2010).

I en studie utförd av Shore *et al.*, (2006) jämförs hundar som bor i hemmet tillsammans med ägarna med hundar som bor i rastgård. Ägarna som hade hunden utomhus uppgav att de spenderade mindre tid på pälsvård och kloklippning än de ägare som hade hundarna inomhus. Det framkom även att dessa ägare märkte och registrerade sina hundar oftare. Hundägare som hade hundarna inomhus gav även högkvalitativt foder i större utsträckning. I vilken grad detta påverkar välfärden fastställs dock inte i studien.

Olämpliga levnadsmiljöer kan allvarligt försämra välfärden hos de flesta djur, inklusive hundar (Wells 2004a, 2004b). Att placeras i rastgård kan enligt Rooney *et al.*, (2007) vara mycket stressande för hundar, i synnerhet i de fall då de är ovana i miljön. Samma författare menar att hundar som har levt som sällskapsdjur inomhus med sin ägare uppvisar

flera tecken på stress då de placeras i rastgårdar, inklusive förhöjda kortisolhalter i saliv och urin, ökad vokalisering, låg kroppshållning och koprofagi. Dessa resultat överensstämmer med beskrivningen ovan av beteendet hos hundar som hålls inomhus nattetid.

Separationsångest är ett stort problem för många hundar och hundägare (Bradshaw *et al.*, 2002; Kobelt *et al.*, 2011) och kan tänkas uppstå då hundar lämnas ensamma i rastgårdar. Ägaren till hunden är ofta den individ som hunden har starkast anknytning till och separation från denna kan resultera i ångest hos hunden (Parthasarathy & Crowell-Davis 2006). I extrema fall kan överdrivet skällande, destruktiva beteenden och att hunden gör ifrån sig okontrollerat förekomma och i mildare fall av separationsångest förekommer oro, vandrande och skakande (Bradshaw *et al.*, 2002; Konok *et al.*, 2011; Lindley 2012). Separationsångest verkar dock inte ha att göra med hur starkt bandet mellan hund och ägare är, då Parthasarathy & Crowell-Davis (2006) visade att hundar med separationsångest inte spenderade mer tid med ägarna då dessa var närvarande. Lindley (2012) menar att separationsångest i många fall kan vara tecken på smärta hos hunden. Bradshaw *et al.*, (2002) framhåller att separationsångest kan förebyggas genom att presentera hunden för diverse upplevelser när den är mellan 5 och 10 månader för att bygga självförtroendet.

Hur länge man lämnar sin hund ensam har betydelse för reaktionen man får vid återföreningen. Ju längre hunden är ensam desto starkare glädjereaktion får man (Rehn & Keeling 2011). Författarna menar vidare att hundar som inte lider av separationsångest spenderar mesta delen av den ensamma tiden inaktiva vilket kan, om inte inaktiviteten kompenseras på andra sätt, påverka välfärden hos hundarna negativt.

Behov av social kontakt i relation till svensk lagstiftning

Grunden till all djurskyddsbedömning finns i djurskyddslagens (1988:534) portalparagrafer. I 2 § djurskyddslagen står att ”djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom”.

Den lagstiftning som finns gällande social kontakt för hund återfinns i 1 kap 17 § Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2008:5) om hållande av hund och katt, saknr L102. Där står att ”hundar och katter ska få sitt behov av social kontakt tillgodosett” och i det allmänna rådet står att ”social kontakt bör ske genom sällskap av artfrände eller människa” och att ”kontakt med människor bör ske några timmar varje dag genom aktivering rastning eller annan sysselsättning”. I jordbruksverkets föreskriftsmotiv till 1 kap 17 § L102 (dnr: 31-6478/07) står bland annat att paragrafen tillkommit för att hundar som bor i rastgård ska få mer social kontakt än två snabba tillsynsbesök varje dag. Det räcker alltså inte med kravet som framgår i 16 § L102, där det står att ”tillsyn ska ske minst två gånger dagligen” utan det sociala behovet ska uppfyllas genom ytterligare kontakt med människor eller artfränder. Vidare står i motiveringen till det allmänna rådet att det sociala behovet ”kan anses uppfyllt om hunden lever med en artfrände den trivs med”.

I 2 kap 12§ L102 framgår att ”hundar som hålls i rastgård dagligen ska rastas på annan plats” och det framgår i föreskriftsmotiven att ”hunden ska komma ut ur rastgården åtminstone en gång per dag” och att ”rastningen blir en del av den sociala kontakten som de ska ha enligt 1 kap. 17§”.

Tidigare i denna rapport har framhållits att hunden är ett socialt djur (Wells & Hepper 1998; Hvozdk *et al.*, 2003; Bergamasco *et al.*, 2010) som har utvecklat en säregen relation till människor (Prato-Previde *et al.*, 2003; Topál *et al.*, 2005; Nagasawa *et al.*, 2009; Reid (2009); Konok *et al.*, 2011).

Det är svårt att bedöma någon tidsram för vart gränsen går för att det sociala behovet ska vara tillgodosett. Pullen *et al.*, (2012) fastslår dock i sin studie att 10-15 minuters kontakt med människor inte räcker för att tillgodose det sociala behovet. Enligt ovannämnda studie (Coppola *et al.*, 2006) påvisas att 45 minuter social kontakt med människor per dag minskade frekvensen av stressrelaterade beteenden hos omplaceringshundar.

Enligt en studie presenterad tidigare i rapporten finns det indikationer på att ju mer hundar umgås med människor desto större blir motivationen att spendera sin tid i människors sällskap (Kobelt *et al.*, 2007). Samma författare visade att frekvensen av bland annat lekbeteenden ökade när hundar var tillsammans med människor. Lekbeteenden används ofta som en positiv parameter vid bedömning av djurs välfärd (Olivera *et al.*, 2010). Således finns flera indikationer på att kontakt med människor utgör en viktig funktion i hundars sociala behov (Prato-Previde *et al.*, 2003; Topál *et al.*, 2005; Coppola *et al.*, 2006; Kobelt *et al.*, 2007; Normando *et al.*, 2009; Menor-Campos *et al.*, 2011), men någon tidsaspekt är svår att avgöra.

Flera studier pekar på nackdelar med att hålla hundar ensamma (Hetts *et al.*, 1992; Hubrecht *et al.*, 1992) och många studier som visar på positiva effekter av par- och gruppållning av hundar (Hetts *et al.*, 1992; Hubrecht *et al.*, 1992; Mertens & Ulshelm 1996; Sonderegger & Turner 1996; Wells & Hepper 1998; Taylor & Mills 2007).

Det är svårt att veta huruvida en artfrände helt kan tillgodose behovet av social kontakt. Hennessy *et al.*, (1997) har dock studerat stress hos hundar som introduceras i en ny miljö och konstaterat att främmande miljöer medför en stressreaktion hos många hundar. Författarna visade att närvaron av hundens ägare minskade stressreaktionen, medan närvaron av en känd artfrände inte gjorde det. Av dessa resultat konkluderas att människan fyller en social funktion för hunden som inte kan uppfyllas av en artfrände.

DISKUSSION

Det råder ingen tvekan om att hunden är ett socialt djur som är i behov av social kontakt för att må bra. Mertens & Unshelm (1996) menar att social kontakt är ett basalt behov för hundar och social isolering kan medföra stereotypa beteenden och låg aktivitet.

Det har varit svårt att hitta någon tidsaspekt för exakt hur mycket social kontakt hundar behöver för att man ska kunna anse att behovet är tillfredställt. Det som framgick i min litteratursökning gällande detta är en studie utförd av Pullen *et al.*, (2012) som menar att 10-15 minuters social kontakt med människor inte räcker för att tillgodose behovet. Coppola *et al.*, (2006) påvisade att 45 minuters social kontakt avsevärt minskade frekvensen av stressrelaterade beteenden hos omplaceringshundar. Dessa resultat ger dock begränsad information om fördelarna med ytterligare social kontakt. Kanske kan man inte tidsbestämma behovet utan det skiljer sig mellan olika individer, något som, om så är fallet, ytterligare försvårar djurskyddsbedömningen.

I L102 står att hundar ska ha mänsklig kontakt minst ett par timmar om dagen, men har hunden kontakt med en artfrände kan behovet av social kontakt anses uppfyllt. Artfränder har, enligt Hubrecht *et al.*, (1992) samt Taylor & Mills (2007), en positiv inverkan på hundars välfärd och Sonderegger & Turner (1996) och Mertens & Ulshelm (1996) menar att par/ gruppställning av hundar medför att hundarna får utlopp för fler sociala och utforskande beteenden. Hundar som hålls i grupp är även mer aktiva än hundar som hålls ensamma. Fördelarna med par/ gruppställningar har hundar omfattar rimligtvis även de individer som hålls i rastgårdar. Wells (2004a) konstaterar dock att det är absolut nödvändigt för domesticerade hundar att ha regelbunden kontakt med både människor och andra djur för att må bra. Jag anser således inte att man kan säga att det sociala behovet är tillgodosett om man endast följer minimikraven i svensk lagstiftning, speciellt gällande att en annan hund kan anses uppfylla kravet. Det framgår tydligt i resultatdelen att hunden och människan har en särskild relation som vuxit fram över årtusenden. Relationen liknas av vissa vid ett spädbarns relation till människor eller en förälder-barn-relation (Prato-Previde *et al.*, 2003; Topál *et al.*, 2005).

Vidare står i L102 att hundar som vistas i rastgård dagligen ska rastas på annan plats. Detta görs rimligen av en människa, vilket då skulle innebära en stunds social kontakt med människor. Det är dock inte reglerat hur denna rastning ska utföras, vilket i princip innebär att man kan släppa ut hunden ur rastgården i 5 minuter och sedan sätta tillbaka den igen. Detta är ytterligare en aspekt av lagstiftningen jag inte anser vara godtagbar.

Hundar som inte får sitt sociala behov tillgodosett uppvisar ofta beteendestörningar och stressrelaterade beteenden (Beerda *et al.*, 1998; Schipper *et al.*, 2008; Bergamasco *et al.*, 2010). Rooney *et al.*, (2007) menar att hundar som placeras i rastgårdar ofta visar tecken på stress. Separationsångest är ett annat problem som kan uppstå hos hundar som hålls i rastgård (Bradshaw *et al.*, 2002; Kobelt *et al.*, 2011), men detta problem är också vanligt för hundar som hålls inomhus varför man inte kan säga att det är speciellt för hållande av hundar i rastgårdar.

Tami *et al.*, (2008) visade att hundar som levde inomhus uppvisade färre beteendeproblem. Det är dock viktigt att specificera vad som menas med att hunden lever inomhus. Det genererar ingen god välfärd om hunden spenderar för mycket tid inomhus. I en studie av Masters & McGreevy (2008) framkom att endast omkring hälften av hundägare i Australien gick promenader dagligen med sina hundar vilket är förkastligt ur djurvälfärdssynpunkt men ger perspektiv på att lagom är bäst när det gäller inom- och utomhusvistelse.

Ju mer hundar umgås med människor desto svårare verkar det vara för dem att vara utan mänsklig kontakt (Kobelt *et al.*, 2007). Det är således troligt att en hund som levt i rastgård hela sitt liv inte besväras av det på samma sätt som en som är van att bo inomhus. Med tanke på detta bör man kanske, i fall med omplaceringshundar, undersöka huruvida den nya ägaren har tänkt placera hunden i rastgård och såfall om detta är lämpligt med tanke på hundens bakgrund.

Jag tror inte att de allra flesta hundägare medvetet vill utsätta sina hundar för stressfulla situationer eftersom många hundägare utvecklar starka emotionella band till sina hundar (Kurdek 2009). Enligt min åsikt är det därför bättre att reglera hårdare vad som är godtagbart och inte, genom att sätta upp mer detaljerade minimiregler gällande social kontakt för hund, både generellt och för de som vistas i rastgård. Det är min uppfattning att

de hundar som oftast hålls i rastgårdar är jakthundar och andra hundar som används vid någon typ av träning, tävling eller arbete. Dessa hundar anses nog oftare som arbetsredskap än som familjemedlemmar, vilket är tragiskt då jag anser att alla hundar har behov av social kontakt. Information till djurägare om hundars sociala behov och konsekvenser som kan uppstå när behovet inte är tillfredsställt är viktigt. Det kan ju vara en enkel lösning att sätta hunden i rastgård för att minimera förekomsten av oönskade beteenden inomhus om dessa uppstår. Oftast är nog lösningen på dessa problem relativt enkla om man ser till orsakerna och är villig att göra något åt problemen.

Min förhoppning är att gällande paragrafer i L102 ses över och skärps eller åtminstone att föreskriftsmotiven ändras och då främst stycket där det står att behovet av social kontakt kan anses tillgodosett om det finns artfränder närvarande. Genom min litteratursökning framgår det klart att hundar behöver social kontakt med människor för att må bra. Jag skulle vilja påstå att mänsklig kontakt är viktigare än att ha en artfrände i närheten då kontakten mellan hund och människa är speciell, men kan båda tillgodoses är det troligtvis endast gynnsamt för individens välfärd. Generellt anser jag att hållningsformen bör nämnas mer i L102 då ovanstående resultat påvisar att det finns negativa välfärdsmissiga konsekvenser av felaktigt hållande av hundar och jag kan hålla med Pullen *et al.*, (2010) när de ifrågasätter ifall den domesticerade hunden faktiskt är lämpad att hålla i rastgård överhuvudtaget.

Hundars behov av mänsklig kontakt är ett ämne som skulle gynnas av mer forskning. Mycket är skrivet om hur människor påverkas positivt av hundars närvaro, men studier som visar hur hundar gynnas av människors närvaro är relativt få. De studier som är gjorda på ämnet är i huvudsak inriktade på hundar på omplaceringsanläggningar och försöksanläggningar. Studier på sällskapshundar är således önskvärda då dessa utgör majoriteten av de hundar som berörs av problemet i Sverige. Förhoppningsvis kan min sammanställning av de studier som finns uppmuntra till vidare arbete inom området då forskningen på ämnet är bristfällig i många avseenden. Jag anser att mitt arbete har hjälpt till att klargöra behovet som hundar har av social kontakt, något som möjligtvis tas för givet, och jag hoppas att intresse har väckts för mer omfattande utredningar på ämnet. Vidare frågeställningar skulle till exempel kunna beröra huvuvida den domesticerade hunden är lämpad att hålla i rastgård överhuvudtaget, om vissa utformningar på rastgårdar är bättre än andra eller hur stor roll motion utanför rastgården spelar för hundars reaktioner på isolering etc.

Att göra en litteraturstudie på ämnet ansåg jag var en självklar metod för att uppnå resultat med grund i olika typer av forskning. Skulle vidare studier göras på ämnet hade en experimentell studie varit en lämplig del för att belysa problematiken. Då skulle beteendet hos olika hundar i rastgårdar kunna utvärderas då de utsattes för olika situationer, både med social isolering, lite kontakt med människor eller mycket kontakt med människor. Man skulle då kunna försöka utreda vart gränsen går för när de sociala problemen börjar uppstå och således framhålla bättre riktlinjer för bedömningen och lagstiftningen. Detta skulle dock vara svår genomfört och tidskrävande då resultaten kommer vara mycket individbaserade. En litteraturstudie har hjälpt mig nå de flesta svar jag sökte, men då inga liknande studier har gjorts kan resultaten från andra studier endast sättas i relation till varandra och tolkas utifrån den utsatta frågeställningen. Nackdelen med att göra en litteraturstudie är således att man måste förlita sig på den information som redan finns, trots att den i flera aspekter ibland kan anses bristfällig.

Jag häpnades över den bristfälliga refereringen i många av de artiklar jag studerade. I flera studier användes referenser som inte utgjorde ursprungskällan vilket innebär att jag fick söka långt tillbaka för att hitta den ursprungliga informationen. I flera fall uppdagades även att ursprungskällan inte fanns tillgänglig vilket var mycket tidskrävande.

Den andra delen i arbetet gick ut på att framställa en bedömningsvägledning för djurskyddshandläggare på Länsstyrelsen för att underlätta bedömningen av vad som kan anses vara godtagbart när det gäller social kontakt för hund. Bedömningen av social kontakt för hundar i rastgård är något som anses komplicerat för djurskyddshandläggare (Pers. kommunikation djurskyddshandläggare Jenny Mattsson, Länsstyrelsen 2012-02-10). Lagstiftningen eller föreskriftsmotiven ger inte några konkreta svar på hur reglerna ska tolkas och hur kontrollen ska utföras. Det är mycket svårt att bedöma om den sociala kontakten är tillfredställande då man oftast bara är hos djurägaren en kort stund vid ett tillfälle. Man får oftast lita till vad djurägaren säger angående hur hunden hålls. En individuell bedömning är viktig och jag tror att man kan se på hundens allmäntillstånd och beteende hur den reagerar på sin tillvaro. Någon tidsaspekt är, liksom nämnt ovan, mycket svår att bedöma. Skulle kraven kring hundhållning i rastgårdar förbättras och förtydligas skulle nog även bedömningen vara enklare att genomföra, men så länge gällande paragrafer ser ut som de gör kan man endast försöka framlägga forskning och råd som kan underlätta och likrikta bedömningen.

SLUTSATSER

Hundar är sociala djur som behöver regelbunden social kontakt med människor och andra hundar för att må bra. Jag anser att många hundar är dåligt lämpade för ett liv i rastgård då stressrelaterade problem och andra beteendeproblem är vanligt förekommande. Sällskap av en artfrände har visats ha positiva effekter på hundar, men mänsklig kontakt är också viktigt för att tillgodose behovet av social kontakt. Mänsklig kontakt kan till och med anses vara viktigare för hundar än kontakt med artfränder.

Personligen anser jag att minimikraven i svensk lagstiftning inte är tillräckliga för att tillfredställa behovet då det är tillåtet att ersätta mänsklig kontakt med att det finns en annan hund närvarande. En förbättring av innehållet i L102 och föreskriftsmotiven föreslås således för att förbättra välfärden hos hundar som hålls i rastgård.

Att mer forskning krävs på området har uppdagats under arbetets gång. Studier på hur hundar påverkas av mänsklig social kontakt är bristfälliga. Informationsspridning till djurägare är också viktigt då den allmänna kunskapen om vad som står i lagstiftningen kan förbättras.

POPULÄRVETENSKAPLIG SAMMANFATTNING

I Sverige skaffar vi fler och fler hundar och många av dessa lever stora delar av sina liv i rastgårdar. Att hunden är ett socialt djur råder det ingen tvekan om och att det sociala behovet som hundar har ska vara uppfyllt är reglerat i svensk lagstiftning. Man kan dock ställa sig frågan vad det innebär att tillfredsställa hundens sociala behov. Måste hunden bo

med sin familj dygnet runt? Ska hunden ha en annan hund som sällskap när den bor i en rastgård? Räcker det med en annan hund som sällskap, eller måste hunden få vara med människor också? Detta arbete ämnar att svara på dessa frågor och utreda hur man tillgodoser behovet av social kontakt.

Den lagstiftning som finns gällande social kontakt för hund säger, i korta drag, att hundens sociala behov ska vara tillgodosett genom umgänge med människor några timmar per dag. Har man däremot flera hundar tillsammans kan man anse att det sociala behovet är uppfyllt, även utan mänsklig kontakt, enligt lagstiftningen.

Genom att studera litteratur om hundar och social kontakt framgår dock att hundar även har ett behov av att umgås med människor. Hunden och människan har levt sida vid sida i tusentals år och relationen dessemellan är mycket speciell. Hunden är expert på att läsa människors signaler på ett sätt som är unikt för arten. Inte ens hundens närmaste släkting, vargen, är lika bra på detta. Relationen mellan hund och människa har beskrivits som den relation som ett spädbarn har till människor.

Hundar som bor i rastgårdar större delen av dygnet, utan så mycket kontakt med andra hundar eller människor kan bli mycket stressade och de löper stor risk att utveckla olika beteendeproblem som aggression och osäkerhet. Hundar som däremot får leva i par eller grupp visar ofta fler tecken på att de mår bra, jämfört med de som bor själva. Par/ grupp-levande hundar visar i flera studier fler utforskande beteenden och är mer aktiva.

Hundar verkar alltså må bäst när de får bo inomhus med människor och andra hundar som de trivs med. Hundar som får bo inomhus är också generellt lydigare än de som bor i rastgårdar. Hundägare som låter hunden bo inomhus är även mer benägna att ägna sig åt pälsvård och klippning och de ger också generellt hunden bättre foder.

Den andra delen i arbetet riktar sig till djurskyddshandläggare för att underlätta för dem att göra en rättvisande bedömning vid djurskyddskontroller. Det är nämligen inte självklart vad lagstiftningen säger gällande social kontakt och en förändring och förbättring av de paragrafer som finns föreslås i arbetet. Som djurskyddshandläggare är det viktigt att den bedömning man gör utgår ifrån hur hunden verkar må. Man får alltså göra en individuell bedömning från fall till fall. En dialog med djurägaren är också särskilt viktigt när man ska göra dessa bedömningar och det är också viktigt att informera om konsekvenserna som kan uppstå när man låter sin hund vistas stora delar av sin tid i rastgård.

TACK TILL

Jag vill tacka min handledare Stefan Gunnarsson på SLU för tips och råd under arbetets gång. Min externa handledare Jenny Mattsson på Länsstyrelsen i Skara ska ha ett stort tack för synpunkter på bedömningen och på det skrivna arbetet. Jag vill också tacka mina vänner och min familj för ovärderlig stöttning och uppmuntran.

REFERENSER

- Beerda, B., Schilder, M.B.H., van Hooff, J.A.R.A.M., De Vries, H.W., Mol, J.A. 1998. Chronic Stress in Dogs Subjected to Social and Spatial Restriction. I. Behavioral Responses. *Physiology and Behavior*. 66, 233-242.
- Beerda, B., Schilder, M.B.H., Bernadina, W., van Hooff, J.A.R.A.M., De Vries, H.W., Mol, J.A. 1999. Chronic Stress in Dogs Subjected to Social and Spatial Restriction. II. Hormonal and Immunological Responses. *Physiology & Behavior*. 66, 243-254.
- Bergamasco, L., Osella, M.C., Savarino, P., Larosa, G., Ozella, L., Manassero, M., Badino, P., Odore, R., Barbero, R., Re, G. 2010. Heart rate variability and saliva cortisol assessment in shelter dog: Human- animal interaction effects. *Applied Animal Behaviour Science*. 125, 56-68.
- Bradshaw, J.W.S., McPherson, J.A., Casey, R.A., Larter, I.S. 2002. Aetiology of separation-related behaviour in domestic dogs. *Veterinary Record*. 151, 43-46.
- Coppola, C.L., Grandin, T., Enns, M. 2006. Human interaction and cortisol: Can human contact reduce stress for shelter dogs? *Physiology & Behavior*. 87, 537-541.
- Dreschel, N.A. 2010. The effects of fear and anxiety on health and lifespan in pet dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 125, 157-162.
- Gaines, S.A., Rooney, N.J., Bradshaw, J.W.S. 2008. The Effect of Feeding Enrichment upon Reported Working Ability and Behavior of Kenneled Working Dogs. *Journal of Forensic Science*. 53, 1400-1404.
- Hennessey, M.B., Davis, H.N., Williams, M.T., Mellott, C., Douglas, C.W. 1997. Plasma cortisol levels of dogs at a county animal shelter. *Physiology & Behavior*. 62, 485-490.
- Hetts, S., Clark, D., Calpin, J.P., Arnold C.E., Mateo, J.M. 1992. Influence of housing conditions on beagle behaviour. *Applied Animal Behaviour Science*. 34, 137-155.
- Hiby, E.F., Rooney, N.J., Bradshaw, J.W.S. 2006. Behavioural and physiological responses of dogs entering re-homing kennels. *Physiology and Behavior*. 89, 385-391.
- Hubrecht, R.C., Serpell, J.A., Poole, T.B. 1992. Correlates of pen size and housing conditions on the behaviour of kenneled dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 34, 365-383.
- Hvozdk, A., Kottferová, J., Alberto, J., Ondrasovie, M. 2003. Test of social dominance in dogs. *Veterinarski Arhiv*. 73, 237-246.
- Kobelt, A.J., Hemsorth, P.H., Barnett, J.L., Coleman, G.J., Butler, K.L. 2007. The behaviour of Labrador retrievers in suburban backyards: The relationship between the backyard environment and dog behaviour. *Applied Animal Behaviour Science*. 106, 70-84.

- Konok, V., Dóka, A., Miklósi, Á. 2011. The behavior of the domestic dog (*Canis familiaris*) during separation from and reunion with the owner: A questionnaire and an experimental study. *Applied Animal Behavior Science*. 135, 300-308.
- Kurdek, L.A. 2009. Pet Dogs as Attachment Figures for Adult Owners. *Journal of Family Psychology*. 23, 439-446.
- Lindley, S. 2012. The effects of pain on behaviour and behavioural problems Part 2: Fear and anxiety. *Companion Animal*. 17, 55-58.
- Masters, A.M. McGreevy, P.D. 2008. Dog keeping practices as reported by readers of an Australian dog enthusiast magazine. *Australian Veterinary Journal*. 86, 18-25.
- Menor-Campos, D.J., Molleda-Carbonell, J.M., López-Rodríguez, R. 2011. Effects of exercise and human contact on animal welfare in a dog shelter. *Veterinary Record*. 169, 388-U34.
- Mertens, P.A., Unshelm, J. 1996. Effects of group housing and individual housing on the behavior of kennelled dogs in animal shelters. *Anthrozoös*. 1, 40-51.
- Nagasawa, M., Mogi, K., Kikusui, T. 2009. Attachment between humans and dogs. *Japanese Psychological Research*. 51, 209-221.
- Normando, S., Corain, L., Salvadoretti, M., Meers, L., Valsecchi, P. 2009. Effect of an Enhanced Human Interaction Program on shelter dogs behaviour analysed using a novel nonparametric test. *Applied Animal Behaviour Science*. 116, 211-219.
- Oliviera, A.F.S., Rossi, A.O., Silva, L.F.R., Lau, M.C., Barreto, R.E. 2010. Play behavior in nonhuman animals and the animal welfare issue. *Journal of Ethology*. 28, 1-5.
- Parthasarathy, V., Crowell-Davis, S.L. 2006. Relationship between attachment to owners and separations anxiety in pet dogs (*Canis lupus familiaris*). *Journal of Veterinary behavior*. 1, 109-120.
- Prato-Previde, E., Custance, D.M., Spiezio, C., Sabatini, F. 2003. Is the dog-human relationship an attachment bond? An observational study using Ainsworth's strange situation. *Behaviour*. 140, 225-254.
- Pullen, A.J., Merrill, R.J.N., Bradshaw, J.W.S. 2010. Preference for toy types and presentations in kennel housed dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 125, 151-156.
- Pullen, A.J., Merrill, R.J.N., Bradshaw, J.W.S. 2012. The effect on familiarity on behaviour of kennel housed dogs during interactions with humans. *Applied Animal Behaviour Science*. 137, 66-73.
- Rehn, T., Keeling, L.J. 2011. The effect of time left alone at home on dog welfare. *Applied Animal Behavior Science*. 129, 129-135.
- Reid, P.J. 2009. Adapting to the human world: Dogs' responsiveness to our social cues. *Behavioural Processes*. 80, 325-333.

- Rooney, N.J., Gaines, S.A., Bradshaw, J.W.S. 2007. Behavioural and glucocorticoid responses of dogs (*Canis familiaris*) to kenneling: Investigating mitigation of stress by prior habituation. *Physiology and Behavior*. 92, 847-854.
- Rooney, N., Gaines, S., Hiby, E. 2009. A practitioner's guide to working dog welfare. *Journal of Veterinary Behavior*. 4, 127-134.
- Schipper, L.L., Vinke, C.M., Schilder, M.B.H., Spruijt, B.M. 2008. The effect of feeding enrichment toys on the behaviour of kenneled dogs (*Canis familiaris*). *Applied Animal Behaviour Science*. 114, 182-195.
- Shore, E.R., Riley, M.L. Douglas, D.K. 2006. Pet owner behaviors and attachment to yard versus house dogs. *Anthrozoös*. 19, 325- 334.
- Sonderegger, S.M., Turner, D.C. 1996. Introducing dogs into kennels: prediction of social tendencies to facilitate integration. *Animal Welfare*. 5, 391-404.
- Svenska Kennelklubbens (SKK) ägarregister 2012-03-27
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2008:5) om hållande av hund och katt, saknr L102.
- Statens jordbruksverkets föreskriftsmotiv till L102 (dnr: 31-6478/07)
- Tami, G., Barone, A., Diverio, S. 2008. Relationship between management factors and dog behavior in a sample of Argentine Dogos in Italy. *Journal of Beterinary Behavior*. 3, 59-73.
- Taylor, K.D., Mills, D.S. 2007. The effect of the kennel environment on canine welfare: a critical review of experimental studies. *Animal Welfare*. 16, 435-447.
- Topál, J., Gasci, M., Miklósi, A., Viranyi, Z., Kubinyi, E., Csanyi, V. 2005. Attachment to humans: a comparative study on hand-reared wolves and differently socialized dog puppies. *Animal Behaviour*. 70, 1367-1375.
- Wells, D.L., Hepper, P.G. 1998. A note on the influence of visual conspecific contact on the behaviour of sheltered dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 60, 83-88.
- Wells, D.L. 2004a. A review of environmental enrichment for kenneled dogs, *Canis familiaris*. *Applied Animal Behaviour Science*. 85, 307-317.
- Wells, D.L. 2004b. The influence of toys on the behaviour and welfare of kenneled dogs. *Animal Welfare*. 13, 367-373.

Bedömningsvägledning

Social kontakt för hund i rastgård

INLEDNING

Att hundar ska få sitt behov av social kontakt tillgodosett står klart och tydligt i 1 kap. 17 § Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2008:5) om hållande av hund och katt, saknr L102 och för många hundägare ses detta som en självklarhet då hunden anses vara en familjemedlem. I vissa fall blir detta dock ett problem. Enligt Svenska Kennelklubbens ägarregister framgår att vi skaffar fler och fler hundar i Sverige och många av dessa lever stora delar av sina liv i rastgårdar. Denna bedömningsvägledning syftar till att underlätta bedömningen av vad som kan anses som tillfredställande social kontakt för hundar i rastgårdar då bedömningen av detta kan medföra svårigheter för djurskyddskontrollanter. Grunden till bedömningsvägledning ligger i en litteraturstudie.

AKTUELL LAGSTIFTNING

I 2 § Djurskyddslagen (1988:534) framgår att:

”Djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom”.

I 1 kap 17§ L102 står att:

”Hundar och katter ska få sitt behov av social kontakt tillgodosett”

Som allmänt råd till denna paragraf står:

”Social kontakt bör ske genom sällskap av artfrände eller människa. Kontakt med människor bör ske några timmar varje dag genom aktivering rastning eller annan sysselsättning”.

I jordbruksverkets föreskriftsmotiv till L102 (dnr: 31-6478/07) står följande motivering till 1 kap 17§:

”Den här paragrafen har kommit till bland annat för att hundar som bor i hundgårdar och katter som bor instängda någonstans ska få mer social kontakt än bara två snabba tillsynsbesök per dag. Eftersom många, speciellt hundar som lever i rastgårdar, lever ett ganska ensamt liv kommer nu krav på att de ska få sitt behov av social kontakt tillgodosett. Det räcker inte med tillsyn två gånger per dag utan de ska även få någon mer kontakt med människor om inte behovet kan anses tillfredställas tillräckligt av artfränder. När man förvarar hundar i social isolering, anses det generellt vara menligt för hundarnas välfärd och att isoleringen resulterar i beteendeförändringar så som undandragande, inaktivitet, stereotypier och skällande och större fysiologiska stressreaktioner, inkluderande ökad saliv- och urinkoncentration av cortisol”

Som motivering till det allmänna rådet står bland annat:

”Social kontakt bör ske genom sällskap av artfrände eller människa men kan i vissa speciella fall även ske genom sällskap av andra djur. Hundar umgås

gärna med människor men behovet av social kontakt kan anses uppfyllt om den lever med en artfrände som den fungerar ihop med.”

FORSKNING PÅ OMRÅDET

Socialt behov

Att hunden är ett socialt djur framgår tydligt i flera studier (Wells & Hepper 1998; Hvozdk *et al.* 2003; Bergamasco *et al.* 2010). Av alla de arter som kan anses domesticerade av människan har ingen annan utvecklat den relation till människor som hundar har (Nagasawa *et al.* 2009). Relationen mellan hund och människa är speciell då den utgör ett socialt band mellan två olika arter, något som är ovanligt i naturen (Konok *et al.* 2011). Pullen *et al.* (2012) fastslår att 10-15 minuter mänsklig kontakt inte är tillräckligt för att tillgodose det sociala behovet hos hundar och Coppola *et al.* (2006) visar att 45 minuters social kontakt med människor minskade frekvensen av oönskade beteenden hos hundar i omplaceringsanläggningar. Kobelt *et al.* (2007) menar att ju mer kontakt hundar har med människor desto svårare är det för dem att vara utan och hundar som hölls inomhus på nätterna visade större intresse för vad ägarna gjorde på dagen. Dessa hundar spenderade även mer tid på de platser när människor kom och gick, så som vid grinden. Tami *et al.* (2008) konkluderar att ju bättre relationen är mellan hund och människa desto mindre är frekvensen av oönskade beteenden. Samma författare menar även att hundar som bor inne i huset, istället för i rastgård, generellt är vänligare och lydigare. Hundar uppvisar även lekbeteenden i större utsträckning, som kan kopplas till god välfärd, när de är i sällskap av människor (Kobelt *et al.* 2007; Olivera *et al.* 2010).

Flera författare visar även på fördelar med par/grupphållning av hundar. Hubrecht *et al.* (1992) genomförde en studie där de jämförde beteenden hos hundar som hölls ensamma och hundar som hölls i grupp. Resultaten visade att hundar som hölls i grupp var mer aktiva och uppvisade fler sociala och utforskande beteenden. Rörelsemönstret hos ensamhållna hundarna var oftare repetitivt, cirkulering i rastgården var vanligt förekommande. Hetts *et al.* (1992) konstaterade att försökshundar som hölls i total isolering uppvisade högst frekvens av onormala beteenden och vokalisering.

Tecken på bristfällig social kontakt

Vissa hundar har svårt att anpassa sig till ett liv i rastgård och detta kan bero på många saker, däribland begränsad rörelseförmåga och begränsad social kontakt med människor och andra hundar (Rooney *et al.*, 2007; Taylor & Mills 2007; Gaines *et al.*, 2008). Bergamasco *et al.*, (2010) menar att minskad kontakt med människor och artfränder med tiden kan ge både fysiologiska och beteendemässiga störningar hos hundar. Denna teori stöds även av andra författare (Beerda *et al.*, 1998; Schipper *et al.*, 2008) som menar att hundar som hålls ensamma i begränsade och stimulansfattiga utrymmen ofta visar tecken på stress, främst i form av upphetsning, aggression och osäkerhet. Andra beteenden som kan ses hos hundar som vistas ute ensamma långa perioder är enligt Kobelt *et al.*, (2007) grävande och tuggande, men huruvida dessa beteenden är stressrelaterade eller har någon påverkan på välfärden hos djuren är enligt författarna oklart. Det finns dock indikationer på att hundar som utsätts för stress, rädsla och oro har större benägenhet att få sjukdomar och dö i förtid (Beerda *et al.*, 1999; Dreschel 2010).

BEDÖMNINGEN

Bedömningen av huruvida hundars sociala behov är tillgodosett kan vara svår att fastställa då djurskyddskontrollen oftast endast utgör en ögonblicksbild av hur situationen är hos djurägaren i fråga. Dessutom ger kontrolltillfället troligvis en skev bild av hur "vardagen" ser ut då många hundar reagerar när det kommer människor, speciellt främlingar. Det är viktigt att en individuell bedömning görs från fall till fall. Frågor man kan ställa sig är: hur är hundens allmänna kondition? Syns några tecken på onormala beteenden? Finns det spår av repetitiva rörelsemönster på marken eller inredningen i rastgården? Har hunden sällskap av artfränder? Vad säger djurägaren om dagliga rutiner och hundens beteende? Skäller hunden mycket? Visar den tecken på stress? Är hunden svårhanterlig och aggressiv? Uppvisar hunden tecken på apati? Andra tecken att titta efter kan vara spår i marken utanför rastgården. Syns det om dörren till rastgården ens öppnas? Ligger det snö på marken kan detta vara enklare att kontrollera (pers. kommunikation djurskyddshandläggare Jenny Mattsson, Länsstyrelsen, 2012-05-29).

Enligt ovanstående redogörelse framgår att ju mer kontakt hunden har med människor desto svårare är det för dem att vara utan mänsklig kontakt. Det kan därför vara lämpligt att fråga djurägaren om hunden alltid bott i rastgård eller om den har fått bo inomhus tidigare. Hundar som är vana vid att bo i rastgård sedan länge är troligvis bättre anpassade till detta liv och kanske är inte välfärden för dessa individer påverkad i samma utsträckning som de som är vana att bo inomhus. Det ska dock poängteras att social kontakt är ett krav även för hundar som är vana vid rastgårdar.

En artfrände som social kontakt måste anses godtagbart då detta framgår i föreskriftsmotiven till L102 och flera studier, som presenterats ovan, pekar på fördelar med par/grupphållning av hundar. Det är dock viktigt att se till att individerna fungerar bra ihop. Två hundar som tvingas leva ihop trots att de inte tycker om varandra kan innebära stress och är en riskfylld situation då slagsmål kan uppstå utan uppsikt av människor. Det är dock inte optimalt att hunden endast har social kontakt med artfränder enligt ovanstående forskningsframställning.

Finns ingen artfrände tillgänglig ska hunden ha social kontakt med människor några timmar per dag genom rastning och aktivering. Trots att det är svårt att kontrollera märker man troligen tecken på bristfällig social kontakt på hunden då detta har en så stor inverkan på hundars välfärd. Kunskap om hundars etologi är alltid att föredra i en bedömningssituation.

Slutord

Min förhoppning är att denna vägledning ska underlätta bedömningen av social kontakt för hundar i rastgård. Önskvärt vore dock även en förändring av gällande lagstiftning för att tydligare klargöra vad som kan anses som tillfredställande social kontakt för hundar i rastgård. Personligen anser jag inte att en annan hund kan tillgodose det sociala behovet så som det står i motiveringen till 1 kap. 17 § L102, men så länge ingen förändring sker här måste det anses godtagbart i en kontrollsituation. Information till djurägaren om de konsekvenser som social isolering kan medföra kan också vara lämpligt för att skapa medvetenhet. Utbildning i hundens etologi bland djurskyddshandläggare är också önskvärt.

Utarbetad av Jenny Löffström

REFERENSER:

Beerda, B., Schilder, M.B.H., van Hooff, J.A.R.A.M., De Vries, H.W., Mol, J.A. 1998. Chronic Stress in Dogs Subjected to Social and Spatial Restriction. I. Behavioral Responses. *Physiology and Behavior*. 66, 233-242.

Bergamasco, L., Osella, M.C., Savarino, P., Larosa, G., Ozella, L., Manassero, M., Badino, P., Odore, R., Barbero, R., Re, G. 2010. Heart rate variability and saliva cortisol assessment in shelter dog: Human- animal interaction effects. *Applied Animal Behaviour Science*. 125, 56-68.

Coppola, C.L., Grandin, T., Enns, M. 2006. Human interaction and cortisol: Can human contact reduce stress for shelter dogs? *Physiology & Behavior*. 87, 537-541.

Djurskyddslagen (1988:534)

Dreschel, N.A. 2010. The effects of fear and anxiety on health and lifespan in pet dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 125, 157-162.

Gaines, S.A., Rooney, N.J., Bradshaw, J.W.S. 2008. The Effect of Feeding Enrichment upon Reported Working Ability and Behavior of Kennelled Working Dogs. *Journal of Forensic Science*. 53, 1400-1404.

Hetts, S., Clark, D., Calpin, J.P., Arnold C.E., Mateo, J.M. 1992. Influence of housing conditions on beagle behaviour. *Applied Animal Behaviour Science*. 34, 137-155.

Hubrecht, R.C., Serpell, J.A., Poole, T.B. 1992. Correlates of pen size and housing conditions on the behaviour of kennelled dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 34, 365-383.

Hvozdk, A., Kottferová, J., Alberto, J., Ondrasovie, M. 2003. Test of social dominance in dogs. *Veterinarski Arhiv*. 73, 237-246.

Kobelt, A.J., Hemsorth, P.H., Barnett, J.L., Coleman, G.J., Butler, K.L. 2007. The behaviour of Labrador retrievers in suburban backyards: The relationship between the backyard environment and dog behaviour. *Applied Animal Behaviour Science*. 106, 70-84.

Konok, V., Dóka, A., Miklósi, Á. 2011. The behavior of the domestic dog (*Canis familiaris*) during separation from and reunion with the owner: A questionnaire and an experimental study. *Applied Animal Behavior Science*. 135, 300-308.

Nagasawa, M., Mogi, K., Kikusui, T. 2009. Attachment between humans and dogs. *Japanese Psychological Research*. 51, 209-221.

Oliviera, A.F.S., Rossi, A.O., Silva, L.F.R., Lau, M.C., Barreto, R.E. 2010. Play behavior in nonhuman animals and the animal welfare issue. *Journal of Ethology*. 28, 1-5.

Rooney, N., Gaines, S., Hiby, E. 2009. A practitioner's guide to working dog welfare. *Journal of Veterinary Behavior*. 4, 127-134.

Schipper, L.L., Vinke, C.M., Schilder, M.B.H., Spruijt, B.M. 2008. The effect of feeding enrichment toys on the behaviour of kennelled dogs (*Canis familiaris*). *Applied Animal Behaviour Science*. 114, 182-195.

Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2008:5) om hållande av hund och katt, saknr L102.

Statens jordbruksverkets föreskriftsmotiv till L102 (dnr: 31-6478/07)

Svenska Kennelklubbens (SKK) ägarregister 2012-03-27

Taylor, K.D., Mills, D.S. 2007. The effect of the kennel environment on canine welfare: a critical review of experimental studies. *Animal Welfare*. 16, 435-447.

Wells, D.L., Hepper, P.G. 1998. A note on the influence of visual conspecific contact on the behaviour of sheltered dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 60, 83-88.

Vid **Institutionen för husdjurens miljö och hälsa** finns tre publikationsserier:

- * **Avhandlingar:** Här publiceras masters- och licentiatavhandlingar
- * **Rapporter:** Här publiceras olika typer av vetenskapliga rapporter från institutionen.
- * **Studentarbeten:** Här publiceras olika typer av studentarbeten, bl.a. examensarbeten, vanligtvis omfattande 7,5-30 hp. Studentarbeten ingår som en obligatorisk del i olika program och syftar till att under handledning ge den studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Arbetenas innehåll, resultat och slutsatser bör således bedömas mot denna bakgrund.

Vill du veta mer om institutionens publikationer kan du hitta det här:
www.slu.se/husdjurmiljohalsa

DISTRIBUTION:

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för veterinärmedicin och
husdjursvetenskap
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Box 234
532 23 Skara
Tel 0511-67000
E-post: hmh@slu.se
Hemsida:
www.slu.se/husdjurmiljohalsa

*Swedish University of Agricultural Sciences
Faculty of Veterinary Medicine and Animal
Science
Department of Animal Environment and Health
P.O.B. 234
SE-532 23 Skara, Sweden
Phone: +46 (0)511 67000
E-mail: hmh@slu.se
Homepage:
www.slu.se/animalenvironmenthealth*
